

פרק חמשי; דפים לו – לז

ט. שבועת הפקדון –

- א. האם יש בה חילוק בין נשבע מפי עצמו ומושבע מפי אחרים?
- ב. מה דינו של הנשבע בזדון, עם התראה ובילתה, ושל הנשבע בשגגה?
- ג. נשבע וחזר ונשבע – כמה הוא חייב?
- ד. נשבע על תביעת קנס – מה דינו?
- ה. כפר ונשבע על ממון שיש עליו עדים – מה דינו?
- ו. כפר ונשבע על מלוה בשטר; כפר ונשבע על תביעת 'גנבת את עבדי' – מה דינו?
- ז. טענו הלוייתך בעדים או בשטר, והלה אמר אכן לוייתך אבל לא בעדים ובשטר ונשבע.
- ח. נשבע לאחד מן השותפים.

א. לדברי חכמים אין חילוק בשבועת הפקדון בין נשבע מפי עצמו למושבע מפי אחרים (בכל לשון שמכירה), ובכל אופן חייב. לדברי רבי מאיר, מפי עצמו – חייב בין בב"ד בין מחוצה לו, ומפי אחרים – אינו חייב עד שיכפרנו בב"ד (כשבועת העדות, שמשם למדים מושבע מפי אחרים). הלכה כחכמים (רמב"ם ז, א).

גם בלא תביעה מפורשת חייבים על שבועת הפקדון, כגון שרץ אחריו וכפר ונשבע והודה, שלא כשבועת העדות (גמרא לב. רמב"ם ז, ה).

ב. שבועת הפקדון, בין שהיה מזיד בה (שיודע שמתחייב בשבועתו לשקר), בין אם היה שוגג (שסבור שאינו מתחייב קרבן) – אם כפר ביודעין ובזדון חייב בחומש ואשם. כן סתמה משנתנו. ואולם לדעת רבי שמעון לא ניתן זדונה לכפרה (שלמד ממעילה שאינו חייב אלא בשוגג. לעיל לד:), הלכך אם התרו בו – לוקה (כדברי רבא בר איתי [ברשב"א: איד]).

היה שוגג בפקדון, כלומר סבור שהוא נשבע על אמת (או שלא ידע שאסור לישיבע לשקר על כפירת ממון. רמב"ם א, א) – פטור, שלבו אנסו.

היה מותר בדבר – נסתפק רב כהנא האם לוקה או מביא קרבן אשם ואינו לוקה (שהרי חידוש הוא שמביא קרבן על המזיד, לא שנא התרו בו לא שנא לא התרו) או מתחייב בשניהם. ומשמע בסוגית הגמרא שיש לפשוט מהברייתא שיש בו קרבן, אם בלא מלקות או עכ"פ בנוסף למלקות.

ר"י בן מגאש כתב שכיון שלא נפשטה הבעיה מביא קרבן ואינו לוקה, שאין לנו לפוטרו מקרבן המפורש בכתוב ולחייבו מלקות מספק. וכן פסק הרמב"ם (ז, ח). וכפשטות לשון הברייתא 'תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה'. וע"ש בלחם משנה שאינו לוקה מהספק, ומלשון המאירי משמע קצת שלהלכה בתורת ודאי אינו לוקה). ובספר החינוך (רכז) כתב שלוקה (ובמנ"ח צדד שלוקה משום 'לא תשבעו בשמי לשקר' ודוקא כשנשבע מפי עצמו).

ג. נשבע וחזר ונשבע – חייב על כל שבועה ושבועה, בין אם כפר ונשבע בב"ד בין מחוצה לו, הואיל והיה יכול לחזור ולהודות לאחר כל שבועה ולא עשה כן – הרי זו כפירה נוספת. יש שדייקו מלשון הרמב"ם (ז, ט טו) שאם לא הודה בין שבועה לשבועה אינו חייב אלא חומש

אחד שהרי זו ככפירה אחת ארוכה, ורק אשם חייב על כל שבועה אף בשלא הודה בינתים (עפ"י אבי עזרי שבועות ד, ט בשם הגר"ז והגר"א קוטלר; חזון יחזקאל ב"ק ה, ג). ובכמה ראשונים מפורש שאף בשלא הודה בינתים חייבים חומש על כל אחת ואחת (עתוס' ושיטמ"ק ב"ק קח).

ד. נשבע על תביעת קנס – פטור כיון שאילו היה מודה לא היה מתחייב עפ"י עצמו. וחייב משום שבועת ביטוי (ז, ב).

ה. נשבע על ממון שיש עליו עדים – רבה פטר מקרבן מפני שאינה כפירת ממון שהרי היה מתחייב מכל מקום (כשאומר לא לויתי, דכאומר 'לא פרעתי' דמי. תוס'). והשיבו על דבריו על פי הברייתא, וכן אמר רבי יוחנן – שחייב.

וכן הלכה (רמב"ם ה, יד). ואף בשטר, כשאין בו שעבוד קרקעות כגון שמפורש בו שלא ישתעבדו הקרקעות – חייב שהרי בכפירתו מפסיד לשני אם יאבד השטר (מאירי). ויש מן הראשונים שנוקטים שאם העדים מזומנים בבית דין בשעה שכפר – פטור.

ו. כפר ונשבע על מלוה בשטר, וכן על תביעת עבדים שגנב – רבי יוחנן פטר לפי שהקרקעות, ובכלל זה שעבוד קרקעות, ועבדים [ושטרות] ממועטים מפרשה זו. ורבי אלעזר (אליבא דרבי אליעזר) חלק. (רב פפא נתן טעם אחר בדינו של ר'יו"ח, וכנראה שלשיטתו משביעים על כפירת שעבוד קרקע. ע' ר"ן ושו"ת רעק"א קנג).

א. להלכה אין חייבים על כפירת שעבוד קרקעות, ולא על עבדים ושטרות. ואולם חייב משום שבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר (רמב"ם ז, ג-ד; ת, ג).

ב. התוס' תמהו לרבי יוחנן שאמר שעבודא דאורייתא כיצד תיתכן שבועת העדות ושבועת הפקדון והלא בכל תביעה יש שעבוד קרקעות. ונדחקו לומר בכגון שמחל על השעבוד [או שאין לו קרקע לנתבע. תורא"ש].

וכמה ראשונים כתבו שבעדי פקדון או בשטר אין שעבוד קרקעות מפני שהנפקד יכול לומר נאנסו או החזרתי הלכך אין גובים מנכסים משועבדים. ואף במלוה, כל שאין העדים יודעים אם נפרע אם לאו (ערמב"ן רשב"א ריטב"א ועוד). ויש אומרים שמאחר וחכמים תקנו שאין גובים מן הלקוחות במלוה על פה, שוב גם מדין תורה אין כאן שעבוד קרקעות (ריטב"א ור"ן). ואין כן דעת רמב"ן ורשב"א.

ז. לזה בשטר או בעדים וכפר ונשבע לשקר שלוח שלא בשטר ובעדים – פטור, שכפירת דברים בעלמא הוא שהרי לא כפר בעיקר חיובו (כן פירשו הברייתא שמיעטה מונשבע על שקר פרט ללוח בשטר וללוח בעדים).

ח. תניא, וכחש בה – פרט למודה לאחד מן האחים או לאחד מן השותפים. ופירשו בגמרא שאם כפר חצי לאחד והודה בחצי לאחר – הרי כאן כפירת ממון על החצי וחייב (וכן אם תבעו אחד מהם וכפר בו ונשבע – חייב. רמב"ם ה, יב), אלא מדובר שאמרו לו לוית משנינו וכפר ואמר מאחד מכם לויתי, שכפירת דברים בעלמא היא ופטור (אבל חייב משום שבועת ביטוי. שם).

ודוקא כשהשותף שהודה לו זה מודה שהממון של שניהם, אבל אם אומר כולו שלי, הרי בכפירת הנתבע את השותף השני הפסידו, הלכך חייב משום שבועת הפקדון (ריטב"א, מאירי).